

Posudek vedoucího/oponenta¹ diplomové práce

Student/ka:	Aneta Kučáková
Název práce:	Dezinformace v našem životě a ve škole
Vedoucí:	Tomáš Samek
Oponent²:	Ondřej Lánský

Aneta Kučáková vymezila cíl své diplomové práce poměrně obsáhle, když uvádí, že jí jde v textu o to „...hledat odpovědi na otázky, jak nás ovlivňují dezinformace a jak s nimi pracovat ve škole.“ (s. 7). Podle mého soudu se jedná o poměrně ambiciózní cíl. Tomuto cíli v zásadě odpovídá zvolená struktura textu. První a druhá kapitola jsou věnovány obecně otázce, proč lidé podléhají dezinformacím, a vlivu médií (a dezinformací) na společnost. Třetí a čtvrtá kapitola jsou věnovány jednak vztahu školy a médií a jednak konkrétním vybraným metodám a materiálům oblasti mediální výchovy. Pátá část, která měla být zřejmě jádrem práce, je výzkumnou sondou do postojů vybraných učitelů. To vše má sloužit k vymezení základů mediální gramotnosti.

První dvě kapitoly poskytují základní oporu pro další text. Autorka se opírá zejména o populární psychologii amerického psychologa Daniela Kahnemana a sociologické pojetí osobnosti George Herberta Meada. Pracuje také s textem Bělohorského a dalších odborníků. Zejména u Meada ale není úplně zdůvodněno, proč pracuje právě s ním, resp. s jeho teorií. Tento problém se v práci opakuje: jednotlivé pasáže referující o vybraných teoriích či konceptech jsou zpracovány velmi dobře, občas ale chybí jasná argumentace, proč autorka pracuje právě s těmito zdroji a ne s jinými.

Autorka také jako zdroje pro analýzu hojně využívá mediální výstupy, přičemž méně pracuje s vědeckými či odbornými publikacemi. Nedomnívám se, že by mělo jít o chybný krok jako takový, naopak. Problém vidím spíše v míře. Práci s dostupnými a snadno přístupnými texty (a dalšími netextuálními zdroji) je možné vidět jako budoucnost konkrétní práce učitele OV/ZSV, avšak domnívám se zároveň, že je dobré mít také kvalitně a komprehenzivně zpracovanou rešerši odborné literatury. To je konečkonců předpokladem právě toho, aby učitel*ka ve své pedagogické praxi byl*a schopný*a kvalitní zdroje v médiích identifikovat a pracovat s nimi.³ V poměrně mnoha případech tak pracuje autorka raději s komentářem či podcastem, než s originální výzkumnou zprávou či odborným textem, které jsou snadno dohledatelné: např. na s. 29 odkazuje při informování o výsledcích výzkumu *Český*

¹ Nehodící se škrtněte.

² Pokud posudek vypracovává vedoucí práce, nevyplňovat.

³ Jako příklad lze uvést, že ve zdrojích chybí snadno dostupný text Jana Daniela a Jakuba Eberleho „Hybrid Warriors“ ze *Sociologického časopisu*, který vyšel v roce 2018, jenž by se podle mého soudu autorce mohl hodit. Obdobně není v práci bohužel reflektována odborná práce např. Marie Heřmanové.

učitel ve světě médií na komentář Kamila Kopeckého (který je součástí výzkumného týmu), místo aby pracovala přímo s původní zprávou (její znění viz zde: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/149-cesky-ucitel-ve-svete-medii-2021/file>). Velmi výrazně tento obecný nedostatek metody práce autorky vysvítá ve chvíli, kdy autorka referuje (kap. 3.2.2 na s. 31) o postavení učitelů v Česku. Vedle obecných informací a stanovisek, které čerpá z komentáře v Českém rozhlasu, bohužel nepracuje třeba ani s longitudiálním výzkumem *Prestiž povolání* realizovaným týmem z CVVM (<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ekonomicke/prace-prijmy-zivotni-uroven/4990-prestiz-povolani-cerven-2019>), ani si nevyhledala data o podílu HDP vydávaném státem na vzdělávání či platech učitelů v nějakém (mezinárodním či časovém) srovnání (např. z EUROSTATu, ČSÚ či OECD; např. zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/mzdy-ucitelu-v-regionalnim-skolstvi-20122021>). Z konceptuálního hlediska se mi také zdá, že je škoda, že autorka pomíjí ve svém textu rozlišení mezi dezinformací a misinformací; pokud chceme analyzovat problémy moderních společností související s informacemi a médií, může být toto odlišení teoreticky i metodologicky velmi přínosné. Vlivem těchto nedostatků text místy působí povrchně.

Jádro práce spatřuji ve 3. až 5. kapitole. Třetí kapitola popisuje vztah médií, mediální výchovy (a mediální gramotnosti) a školského prostředí. Zdá se mi, že se autorka neorientovala plnohodnotně v ne zcela průhledné oblasti mediální výchovy a mediální gramotnosti v kontextu kurikulárních dokumentů a případných dalších zdrojů v Česku. Jelikož česká situace týkající se mediálního vzdělávání (a obecně kurikula) není zcela přehledná a nepanuje ani shoda na klíčových termínech, bývá dobrým způsobem, jak napomoci vyřešit tyto nejasnosti a pojmout je v textech typu diplomové práce, to, že autor*ka pracuje intenzivněji se zahraničními zdroji. V oblasti mediálního vzdělávání se např. nabízejí zdroje z UNESCO (např. zde: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000062522>) či Evropské komise (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-literacy>). V páté kapitole potom autorka představuje výzkumnou část, kde se věnovala několika rozhovorům s učiteli ohledně tématu médií a mediálního vzdělávání. Přestože jsou ve vzorku zahrnuty i střední odborná škola a gymnázium, autorka pracuje ve třetí kapitole pouze s RVP pro základní vzdělávání. Čtvrtá kapitola stručně seznamuje s vybranými výukovými metodami a materiály.

Jak jsem již uvedl, pátá kapitola je věnována výzkumu, který diplomantka připravila, zorganizovala, uskutečnila a vyhodnotila. Zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru s vybranými učiteli (konkrétně uskutečnila tři interview) a následně uskutečněné rozhovory okódovala. Vzhledem k tomu, že ve studijním programu učitelství OV a ZSV není příliš věnována pozornost metodologii výzkumu ve společenských vědách, považuji výsledek autorčina snažení za velmi dobrý. Okruhy otázek byly stanoveny smysluplně a autorka dokázala rozhovory odvést zjevně tak, aby poskytly analyzovatelné výsledky. Obecně se zdá, že si je vědoma čistě informativní či explorativní role takovéto sondy, ačkoliv na s. 49 naznačuje, že skladba informantů (jeden ze ZŠ, jedna z odborné školy a jeden z gymnázia) má napomoci ke srovnání těchto typů škol; to samozřejmě takto koncipovaný výzkum splnit nemůže. Samotná interpretace realizovaného výzkumu je ale metodologicky v pořádku. Zajímavostí shrnutí provedených rozhovorů a autorčiny reflexe celého tématu je pasáž (s. 55), kde navrhuje textuální změny v RVP ZV.

Text diplomové práce je navzdory uvedeným výtkám velmi čtivý a v podstatě bez gramatických či stylistických chyb. Překlepy se v práci objevují jen výjimečně. Z hlediska formálních náležitostí práce je jistou chybou to, že autorka nepoužívá zcela jednotný styl citování zdrojů. Bohužel také ne zcela koresponduje seznam zdrojů s reálně použitými zdroji.

Celkově je práce podle mého soudu dobrá. Z mého hlediska je ale škoda, že nenaplní potenciál, který v tématu spatřuji. Autorka se mnohdy vydává snadnější cestou, kdy zcela zbytečně nadužívá mediální a popularizační zdroje, místo aby se pokusila pracovat s odbornými zdroji. Práce při přípravě a psaní diplomové práce má být zkušeností, kdy se diplomant*ka studující obor vzdělávání v oblasti ZSV a OV musí setkat s vědeckou a odbornou rovinou a zpracovat ji tak, aby byla nějakým způsobem

využitelná pro pedagogickou praxi. Tomto cíli se dle mého soudu autorčina práce trochu vyhýbá, obchází její.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Upozornění/Disclaimer: Vzhledem ke stavu poznání k dnešnímu dni nedokáže autor posudku s jistotou stanovit, zda a v jaké míře byly při vypracování této závěrečné práce využity nástroje umělé inteligence.

Podněty k přemýšlení, **otázky do rozpravy:**

1. Autorka by mohla rozvinout svou tezi, že „...určitá regulace sociálních sítí by měla plynout z politických nařízení, a to takových, která budou prospívat celku společnosti, a ne pouze mocnářům.“ (s. 25). Na jiných místech své práce opakovaně upozorňuje na roztržitost a dezintegrovatost společnosti, jak přesně by tedy pracovala s kategorií celku společnosti?
2. Autorka se ve svém textu dotýká mnoha potenciálních příčin toho, proč je výuka o dezinformacích (či obecně mediální výchova) v Česku vlastně trochu problém. Zmiňuje např. podobu RVP, nejasnost toho, zda má být učen samostatný předmět mediální výchova, anebo zdá stačí průřezové téma apod. Co z toho a proč považuje autorka za problém největší? Jak by ho případně řešila?
3. V metodologické pasáži na s. 43 autorka zmiňuje, že použila metodu otevřeného kódování pro zpracování rozhovorů. Více se o tomto postupu v textu již nedovídáme. Jak tedy vzniklé kódy využila při vyhodnocování výzkumu?

V Praze 31. 8. 2023

.....

.....
Ondřej Lánský